

Hunea s-au găsit oase de bovidee, ovi-caprine, porcine, cabaline, măgar și ciine.

R. R. și S. St. datează așezarea fortificată în sec. IX — începutul sec. XI, punind sfârșitul ei pe scama unei invazii pecenege. Noi credem însă că așezarea fortificată de la Hunea își încetează existența, nu mai târziu de sfârșitul sec. X. Altminteri autorii săpăturilor trebuiau să găsească măcar o monedă de bronz din tipul A₁ sau A₂.

Documentele arheologice prezentate în acest volum ne permit să presupunem că comunitatea omenească de la Hunea pe lângă faptul

că se ocupa, în special, cu agricultura și creșterea animalelor, avea în sec. X și unele obligații cu caracter militar. O asemenea afirmație este sugerată de multitudinea virfurilor de săgeți.

Lucrarea elaborată de R. R. și S. St. conține o descriere amănunțită a faptelor arheologice ceea ce o face utilă pentru cercetătorii care se ocupă cu realitățile arheologice de la Dumărea de Jos din sec. IX—X.

Petre Diaconu

A. I. ROMANTSCHUK. *Kersones XII—XIV vv.: Istoričeskaja topografija*, Krasnojarsk. 1986 (Editura universității), 192 p. 53 fig.

Din bimilenara istorie a Chersones-ului (el a luat ființă în sec. VI i.e.n.) cunoscuta cercetătoare din Sverdlovsk, A. I. Romantschuk, ne prezintă în acest volum numai un segment și anume: perioada cuprinsă între sec. XII și sfârșitul sec. XIV, dată la care orașul își încheie existența medievală.

Dintru început trebuie subliniat că la Chersones (este vorba de Chersones-ul medieval) s-a păstrat rețeaua stradală, caracteristică epocii antice, în pofida numeroaselor distrugereri și refaceri pe care le-a suferit așezarea în decursul timpului.

A.I.R. descrie mai întâi cartierul din sectorul nordic, limitrof mării, iar apoi cartierele din sectorul nord-vestic și, respectiv, sectorul portului. Descrierile sînt însoțite de reconstituiri axonometrice cum și de ilustrații (ce-i drept, puține la număr) înfățișînd unelte, podoabe, ceramică (între care boluri și castroane smălțuite și decorate în tehnica sgrafitto).

Din expunerea autoarei sovietice reiese că în sec. XII—XIV Chersones beneficia de toate atributele unui „oraș provincial bizantin târziu”. El avea o suprafață de 22 ha. Deci era destul de mare, dacă ne gîndim că suprafața Athenei din aceeași vreme era doar de 16 ha.

În continuare, A.I.R. atrage atenția că numărul locuitorilor din orașele bizantine varia între 2 și 3000 de inși. Firește, aici nu este vorba de „orașele-gigant” de genul Constantinopol-ului și nici de unele orașe mai mici cu o populație care nu depășea de regulă cifra de 1000 de inși. A.I.R. socotește că printre orașele „mari” cu o populație formată din „mulți locuitori” se numărau Niceea, Adrianopol, Philippopol ș.a. Dar tot Dsa adaugă cum că la Adrianopol, poate cel mai important dintre orașele menționate mai sus, trăiau — în epoca bizantină țirzie între 1350 și 1600 locuitori. Într-o atare situație, subliniază

A.I.R., este dificil de spus cu care dintre centrele urbane citate poate fi comparat Chersones-ul.

În lipsa unor știri literare privitoare la situația demografică (densitatea și numărul locuitorilor) de la Chersones, autoarea este nevoită să apeleze la rezultatul calculului făcute de A. L. Jakobson în temeiul datelor arheologice (suprafața locuicilă, numărul și mărimea locuințelor etc). După socotelile operate de A. L. Jakobson ar rezulta că în Chersones-ul bizantin-tîrziu trăia o populație al cărui număr varia între 4700 și 5600 de suflete. Este însă greu de crezut așa ceva. De altminteri Litavrin a exprimat serioase îndoieli în privința cifrelor avansate de Jakobson. Mult mai rezonabilă este cifra de 3600—5000 postulatată de A. I. Romantschuk.

Autoarea cărții pe care o prezentăm aci atinge și unele probleme determinate de prezența în Marea Neagră a italoților. Aceste probleme vizează relațiile social-economice, politice și chiar ecleziastice. Pe planul relațiilor ecleziastice sînt amintite două scrisori ale papei Ioan al XXII-lea trimise în 1333 conducătorului bisericii catolice din Chersones.

În final, sînt trecute în revistă evenimentele istorice care au precedat „căderea” orașului medieval Chersones.

Volumul „Chersones în sec. XII—XIV” este o lucrare bine întemeiată. Expunerea problemelor se desfășoară pe făgașul cunoașterii temeinice a situației în teren și a bibliografiei. Nu începe îndoiaic că această carte va fi folosită de toți cei care se ocupă cu structurile orașului bizantin din epoca țirzie. În egală măsură ea va fi folosită și de cei care se îndeletnicesc cu cercetarea istoriei relațiilor comerciale și chiar politice din ținuturile noastre în veacurile XII—XIV.

Petre Diaconu